

Sygn. akt. I C 1256/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2015 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Rejonowego (del. do SO) Piotr Czernski

Protokolant: Monika Porębska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 maja 2015 r. w Lublinie

sprawy z powództwa A. N. (1)

przeciwko K. N.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

I. uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda A. N. (1) umowę darowizny oraz ustanowienia służebności zawartą pomiędzy K. N. a dłużniczką A. N. (2) w dniu 1 sierpnia 2012 roku w formie aktu notarialnego sporządzonego przed notariuszem B. G. w Kancelarii Notarialnej w L. przy ul. (...) i wpisanego do repertorium A pod numerem (...) - w celu zaspokojenia wierzytelności powoda A. N. (1) wynikającej z tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonej w klauzulę wykonalności ugody sądowej z dnia 10 sierpnia 2011 r., zawartej przed Sądem Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie II Wydział Cywilny w sprawie sygn. akt. II Ns 414/11;

II. nie obciąża pozwanej K. N. obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz powoda A. N. (1);

III. nieuiszczonymi kosztami sądowymi obciąża Skarb Państwa.

Sygn. akt I C 1256/14

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 8 grudnia 2014 r., skierowanym przeciwko pozwanej K. N., powód A. N. (1) domagał się uznania za bezskuteczną w stosunku do powoda A. N. (1) umowy darowizny oraz ustanowienia służebności zawartej pomiędzy K. N. i dłużniczką A. N. (2) w dniu 1 sierpnia 2012 roku w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza B. G. w Kancelarii Notarialnej w L. przy ul. (...) i wpisanego do repertorium A numer (...), w celu zaspokojenia wierzytelności powoda A. N. (1) wynikającej z tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonej w klauzulę wykonalności ugody sądowej z dnia 10 sierpnia 2011 r. zawartej przed Sądem Rejonowym Lublin Zachód w Lublinie II Wydział Cywilny w sprawie sygn. akt. II Ns 414/11. Ponadto powód domagał się zasądzenia od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych. (k. 2-6)

W odpowiedzi na pozew pozwana domagała się oddalenia powództwa i zasądzenia kosztów procesu. Pozwana podniosła m.in., że kwestionowana przez powoda czynność nie doprowadziła do jego pokrzywdzenia, a także powoływała się na art. 5.k.c. (k. 76-82)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wyrokiem z dnia 8 października 2010 r. Sąd Okręgowy w Lublinie rozwiązał małżeństwo A. N. (1) i A. N. (2) zawarte w dniu 3 marca 1984 r. Wyrok ten stał się prawomocny z dniem 30 października 2010 r. (odpis wyroku – k. 13)

W dniu 10 sierpnia 2011 r. przed Sądem Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie zawarta została ugoda sądowa. W jej treści A. N. (1) i A. N. (2) dokonali podziału ich majątku wspólnego obejmującego nieruchomości położoną w N., znaczoną w ewidencji gruntów jako działka nr (...), zabudowaną domem mieszkalnym, dla której prowadzona jest KW nr (...) oraz własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. (...), dla którego prowadzona jest KW nr (...) – w ten sposób, że A. N. (1) otrzymał prawo do lokalu, a A. N. (2) własność nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym. Zgodnie zaś z punktem IV tej samej ugody A. N. (2) zobowiązała się pod rygorem egzekucji zapłacić na rzecz powoda A. N. (1) kwotę 205.000,00 zł tytułem dopłaty, płatną w szesnastu kwartalnych ratach po 12.812,50 zł każda z rat, przy czym termin płatności pierwszej raty ustalony został na dzień 31 sierpnia 2011 r., a termin płatności drugiej raty na dzień 31 grudnia 2011 r., a terminy kolejnych kwartalnych rat na ostatni dzień każdego kwartału za dany kwartał, z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminu płatności którejkolwiek z rat. (odpis ugody – k. 14-15)

Wobec braku zapłaty przez dłużniczkę A. N. (2) wymagalnych rat, na wniosek powoda z dnia 5 września 2013 r., Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie T. W. wszczął na wniosek wierzyciela (powoda) postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 1173/13, które okazało się bezskuteczne i nie udało się wyegzekwować żadnej należności. Komornik ustalił między innymi, że oprócz przedmiotowej darowizny, w dniu 10 września 2014 r. dłużniczka dokonała kolejnej darowizny – na rzecz swojej matki, a przedmiotem tej darowizny był udział dłużniczki w innej nieruchomości nabytej w drodze dziedziczenia (bezsporne, zawiadomienie – k. 18)

Przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego przez powoda, w dniu 1 sierpnia 2012 r. w Kancelarii Notarialnej w L. przy ul. (...) przed notariuszem B. G. została zawarta umowa w formie aktu notarialnego wpisana do repertorium A numer (...), zgodnie z którą dłużniczka A. N. (2) darowała córce K. N. zabudowaną domem jednorodzinny nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy Lublin - Zachód w Lublinie X Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), a strony umowy wartość darowizny określiły na kwotę 500.000,00 zł.

W tym samym akcie notarialnym, w § 6 zgodnie z poleceniem darczyńcy A. N. (2), na nabytej tym aktem nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy Lublin - Zachód w Lublinie X Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), obdarowana K. N. ustanowiła nieodpłatnie na rzecz matki A. N. (2) dożywotnią osobistą służebność polegającą na prawie zamieszkiwania w całym domu mieszkalnym według potrzeb uprawnionej.

W treści aktu notarialnego ujawniono fakt, iż nieruchomości obciążona jest pięcioma hipotekami, przy czym według oświadczenia A. N. (2), tylko należności zabezpieczone dwiema pierwszymi z nich zostały już spłacone. Były to następujące hipoteki:

- hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 66.800,00 zł ustanowiona jako zabezpieczenie spłaty kredytu - umowa kredytu nr (...) z dnia 7.11.2003 roku aneks nr (...) z dnia 7 grudnia 2006 roku, z terminem zapłaty wyznaczonym na dzień 7 grudnia 2009 roku ustanowiona na rzecz Banku (...) S.A. Oddział w L.;
- hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 170.000,00 zł ustanowiona jako zabezpieczenie spłaty kredytu z terminem zapłaty wyznaczonym na dzień 07 grudnia 2006 roku ustanowiona na rzecz Banku (...) S.A. Oddział w L.;
- hipoteka umowna zwykła w kwocie 117.244,87 zł ustanowiona jako zabezpieczenie spłaty pożyczki, ze zmiennymi odsetkami, z terminem zapłaty wyznaczonym na dzień 6 marca 2026 roku, ustanowiona na rzecz Banku (...) S.A. Oddział w L. ;
- hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 58.622,44 zł ustanowiona jako zabezpieczenie spłaty odsetek i innych należności ubocznych, ze zmiennymi odsetkami, z terminem zapłaty wyznaczonym na dzień 6 marca 2026 roku, ustanowiona na rzecz Banku (...) S.A. Oddział w L.;

- hipoteka przymusowa do sumy 205.000,00 zł ustanowiona jako zabezpieczenie spłaty należności objętej tytułem wykonawczym - ugodą sądową z dnia 10 sierpnia 2011 roku sygn. akt II NS 414/11, ustanowiona na rzecz A. N. (1). (wypis AN – k. 19-23)

Pismem z dnia 20 czerwca 2014 r., które pozwana odebrała w dniu 26 czerwca 2014 r., powód wezwał pozwaną K. N. (swoją córkę) do zapłaty długu w łącznej kwocie 168.042,50 zł. (pismo wraz z dowodem doręczenia – k. 47-48)

Dłużniczka A. N. (2) pozwem z dnia 23 marca 2012 r. wytoczyła powództwo o alimenty od byłego męża (powoda). W uzasadnieniu powoływała się na fakt, iż znajduje się w stanie niedostatku. (bezsporne, odpis pozwu – k. 49-53)

Dłużniczka A. N. (2) kolejnym pozwem z dnia 28 czerwca 2013 r. wytoczyła ponownie powództwo o alimenty od byłego męża (powoda). W uzasadnieniu powoływała się między innymi na fakt, iż na przestrzeni ostatnich dwóch lat jej sytuacja materialno-finansowa uległa ogromnemu pogorszeniu, jest bezrobotna, praktycznie nie posiada żadnego majątku ruchomego i nieruchomego. (bezsporne, odpis pozwu – k. 54-55)

Dłużniczka A. N. (2) nie uiściła na rzecz powoda żadnej kwoty należnej mu zgodnie z zawartą ugodą, a prowadzone postępowanie egzekucyjne nie przyniosło jakiegokolwiek efektu, ponieważ brak było składników majątku dłużniczki pozwalających na zaspokojenie powoda. (bezsporne, fakty podawane przez powoda, niekwestionowane przez stronę pozwaną, które Sąd na podstawie art. 230 k.p.c. uznał za przyznane – k. 119)

W chwili zawierania aktu notarialnego z dnia 1 sierpnia 2012 r. A. N. (2) zamieszkiwała razem ze swoją córką K. N.. A. N. (2) miała wówczas długi wobec podmiotów, z którymi współpracowała w ramach prowadzonej uprzednio wspólnie z mężem działalności gospodarczej. Obecnie A. N. (2) zamieszkuje w Anglii, gdzie pracuje dorywczo. (zeznania pozwanej – k. 119 w zw. z k. 126v)

Pozwana K. N. jest studentką. Jest panną, nie ma dzieci. Od powoda otrzymuje alimenty w wysokości 500,00 zł miesięcznie. Nie ma innych dochodów i oszczędności. W związku z nauką zmuszona była zaciągnąć kredyt studencki. Poza alimentami, otrzymuje od ojca sporadycznie niewielkie kwoty. Oprócz spornego lokalu, nie ma istotnych składników majątkowych. (zeznania pozwanej – k. 126v, fakty podawane przez pozwaną, niekwestionowane przez stronę powodową, które Sąd na podstawie art. 230 k.p.c. uznał za przyznane).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych wyżej dokumentów, których strony nie kwestionowały i które nie budziły wątpliwości Sądu. Jeżeli chodzi o zeznania pozwanej, to w odniesieniu do kwestii istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy i w kontekście twierdzeń powoda, dotyczyły one okoliczności bezspornych. Przy czym należy wyjaśnić, że w zakresie ustaleń co do sytuacji osobistej i majątkowej pozwanej, Sąd dał wiarę zeznaniom pozwanej. Zeznania te były szczerze, nie zostały też zakwestionowane przez powoda. W związku z tym Sąd uznał je za przyznane przez powoda.

Sąd oddalił wniosek pozwanej o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka A. N. (2), ponieważ okoliczności wskazane w tezie dowodowej nie dotyczyły żadnych konkretnych okoliczności mających znaczenie dla rozstrzygnięcia w sprawie.

Natomiast pozostałe dowody, w szczególności dokumentacja medyczna A. N. (2) nie wnosi do sprawy niczego istotnego z punktu widzenia przesłanek, na których opiera się powództwo.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 527 k.c. (§ 1) Gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. (§ 2) Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. (§ 3) Jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z

pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. (...)

Zgodnie zaś z art. 528 k.c., jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Natomiast według art. 529 k.c., jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny.

Biorąc pod uwagę powyższe regulacje prawne, należy uznać, że wszystkie przesłanki, od których zależała zasadność powództwa A. N. (1) zostały spełnione. W szczególności bezspornie w wyniku przedmiotowej czynności pozwana uzyskała korzyść majątkową. Z kolei oba elementy tej czynności, tj. zarówno darowiznę, jak i ustanowienie służebności należy traktować łącznie jako czynność nieodpłatną w rozumieniu art. 528 k.c.1

Biorąc pod uwagę, że przedmiotem zaskarżenia może być czynność prawna powodująca niewypłacalność dłużnika lub powiększenie jego niewypłacalności, w orzecznictwie sformułowano ogólną tezę, iż pokrzywdzenie wierzycieli powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela². W judykaturze przyjmuje się na ogół, że niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. oznacza taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi³. Dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu również wówczas, gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów i pokrzywdzenie, o którym mowa w art. 527 § 2 k.c. powstaje również na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela⁴.

Jak przyjmuje się w doktrynie, dla stwierdzenia niewypłacalności dłużnika nie jest konieczne wszczęcie postępowania egzekucyjnego i wykazanie jego nieskuteczności. Wierzyciel może wykazywać niewypłacalność dłużnika za pomocą wszelkich dowodów, a nie tylko poprzez przeprowadzenie nieskutecznej egzekucji⁵. Pokrzywdzenie wierzyciela powstaje - zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego - na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela⁶.

Ponieważ poprzez zawarcie opisanej powyżej umowy darowizny i ustanowienia służebności dłużniczką A. N. (2) wyzbyła się zasadniczego składnika swojego majątku, z którego mogłoby nastąpić zaspokojenie wierzytelności powoda, nie budzi wątpliwości fakt, iż działała ona ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli i w konsekwencji stała się niewypłacalna. Wynika to zresztą już z treści pozwów o alimenty skierowanych przeciwko byłemu mężowi oraz niewzruszonego w sprawie domniemania prawnego przewidzianego w art. 529 k.c.

Z niewzruszonego w sprawie domniemania prawnego z art. 527 § 3 k.c. wynika, że pozwana wiedziała, że jej matka działa ze świadomością pokrzywdzenia powoda. Okoliczność ta nie ma jednak zasadniczego znaczenia z uwagi na treść art. 528 k.c.

Bez decydującego znaczenia pozostaje też fakt, iż powód korzystał z zabezpieczenia hipotecznego na nieruchomości oraz to czy istnieli inni wierzyciele, którzy mogliby korzystać z pierwszeństwa w zaspokojeniu swoich wierzytelności. Czynności dokonana przez A. N. (2) z K. N. pogarszała bowiem z obiektywnego punktu widzenia sytuację powoda jako wierzyciela, utrudniając mu realizację jego wierzytelności, a tym samym powodowała jego pokrzywdzenie. Z kolei wbrew regule art. 6 k.c. pozwana nie udowodniła prawdziwości swego twierdzenia, iż przedmiotowa czynność nie prowadziła w istocie do pokrzywdzenia powoda. Pozwana nie udowodniła bowiem przede wszystkim prawdziwości swoich twierdzeń, iż brak było realnych szans na zaspokojenie powoda tak przed, jak po darowiznie, z uwagi na

pierwszeństwo hipotek. W szczególności zaś powódka nie wykazała w ogóle jaka była rzeczywista relacja wysokości niespłaconych wierzytelności innych wierzycieli niż powód do rynkowej wartości nieruchomości.

Powoływanie się przez pozwaną na art. 5 k.c.7 jest nieskuteczne. Na zasady współżycia społecznego nie może powoływać się osoba, która sama zachowuje się w sposób sprzeczny z tego rodzaju zasadami, np. dokonując z dłużnikiem świadomie czynności prowadzącej do pokrzywdzenia wierzyciela⁸.

Z tych wszystkich względów powództwo należało uwzględnić.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu pomiędzy stronami opiera się na regule art. 102 k.p.c. Pozwana znajduje się bowiem w szczególnie trudnej sytuacji osobistej i majątkowej, co uzasadnia odstąpienie od obciążania jej obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz powoda. Z tych samych przyczyn o nieuiszczonych kosztach sądowych Sąd orzekł na podstawie ogólnej reguły art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁹.

1 Zob. wyrok SN z dnia 17 maja 2013 r., I CSK 543/12, LEX nr 1353063 oraz wyrok SN z dnia 14 listopada 2012 r., II CSK 206/12, G.Prawna NO 2013/62/2.

2 Zob. wyrok SN z dnia 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110; wyrok SN z dnia 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173.

3 Zob. wyrok SA w Warszawie z dnia 19 listopada 1997 r., I ACa 737/97, Apel. W-wa 1998, nr 4, poz. 36; wyrok SN z dnia 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98, LEX nr 52736.

4 Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2004 r., IV CK 322/02, LEX nr 599558.

5 Zob. wyrok SA w Warszawie z dnia 6 grudnia 1996 r., I ACr 853/96, LEX nr 29654.

6 Zob. wyrok SN z dnia 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110.

7 Nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.

8 Zob. szerzej np. uzasadnienie wyroku SN z dnia 20 stycznia 2011 r., I PK 135/10, LEX nr 794776.

9 Tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1025.